

tudjuk, hogy a műből „az író két-száz példányt finom papíron barátai és pártfogói számára nyomtatott stb.“

Ősz Iván *Mind egyformák* című elbeszélés-kötete (1923) a „Nemzedékek“ kiadásában jelent meg Szombathelyt. Az író kedvvel helyíti apróbb szemléleteit világnézetté, de ez a világnézet kissé kiforrotlan és egyensúlyozatlan. Igen hajlik minden sötétben látni, legkivált a női lelket. Elbeszélő modora is egyenetlen: néhol igazán érdekkeltő tud lenni, máskor azonban kissé lapos. Nyelve azonban kiemelésre méltó. Kitűnően tud magyarul, s rövid, határozott mondatai bizonyos stílus-erőt mutatnak. Gyakori mérés újításai is mindig a nyelv szelvényében történnek.

Ugyancsak Szombathelyt, a „Nemzedékek“ kiadásában jelent meg Finta Sándornak *Szenvedés* című elbeszélés-gyűjteménye (1925). E hét író közül ő a legszimpatikusabb tehetség. Formában nem hoz újat, de annyi melegség, annyi szív van benne, hogy valóságos üdülés olvasni ezeket az egyszerű, de egyszerűségükben is érdekes apróságokat. Kis embereink apró sorsfordulatait olyan közvetlenséggel tudja bemutatni, hogy — bár hatásról nem akarunk beszélni — önkénytelenül is Gárdonyi Géza jut eszünkbe. E kis kötet nyolc elbeszélése közül csak a két, bibliai hangot nem éppen szerencsével utánzó darabot érezzük kevésbé sikerültnek, a többi hat azonban nagyon kedves olvashmány. Igen szeretnők, ha Finta Sándor nevével mentől többször találkozoznánk.

E hét elbeszélő között egy regény-író is akadt: Rubint László, akinek *Orbán Pál lázadása* című munkája Budapesten jelent meg a B. I. Ny. R. T. kiadásában (1925). Meséje közvetlenül a háború előtt játszódik s középpontjában egy enervált, ideges, tette képtelen fiatalember áll. Ezt az alakot Rubint László nem tudja érdekessé tenni. Sorsában, tetteiben, jellemében bizonyos csilántság érzik: nem meggyőző és nem mindig valószerű. Hogy azonban az írónak emberábrázolásra van képessége, az inkább regényének epizódalakjaiból tűnik ki: Fintor Mihály

suszternek és Kadra János züllött tanárnak megrajzolása határozottan sikerült. Általában úgy látszik, hogy Rubint László talentuma a groteszk irányában mozog nagyobb biztossággal. Regényének formája elég különös: néhol nyugodt határozottsággal vezet az elbeszélést, máskor meg idegesen kapcsol és pusztán apró jelenetszilánkokat dob egymás mellé. Ez a formai és tartalmi egyenetlenség a ki nem forrott tehetséget mutatja.

E hét elbeszélő egyike sem hozott különösebben új értékeket. Mindamellet nem volt hiabavaló fáradság velük foglalkozni, mert egykettőnek tehetsége határozott ígéretet ad jövő fejlődésére.

Galamb Sándor.

Walter von Molo *összegyűjtött munkái.* (3 kötet. München, 1924). Molo (szül. 1880-ban, Sternbergben, Morvaországban) jelen gyűjteményének két nagy regényével az élő német elbeszélők első sorában foglal helyet.

„*Der Schiller Roman*“ hálás tárgynak nagyszabású földolgozása. Schiller szellemének fejlődését és győzelmét a nyelvnek páratlan erejével érezteti. Fennkölt gondolatait az ember és a költészet hivatottságáról csak az adhatta vissza oly elemi erővel, mint Molo, aki maga is átérzi és átéli azokat, amint az gondolat-lírájának egyes részleteiből is világosan kivehető (*Fugen des Seins.*“). Schillert valami belső, szinte démoni erő hajtja, hogy az emberiséget új stílusban, új formában a tökéletesedés felé segítse. Örökös belső forrongása csak harcot ismer. E harc annál hevesebb, mert érzi, hogy a sors csak rövid időt adott terveinek megvalósítására. Nagy erővel és finom érzékkel mondja el az író Schiller beszélgetéseit a véges és végtelen dolgokról, az életről (a halálról) és a művészetéről. E belső harccal szemben ott áll Goethe költészete, mely napos, meleg, égbék szépségben születik meg. Schiller alakjának erős kidomborítása igen egységes szerkezetet ad a műnek. A vége ügyes csattanóban adja a nagy elme forrongó harcának győzelmét, mikor Németország legnagyobb színpadjain (Weimar, Leipzig, Berlin) tomboló tüntetésben tör ki a tö-

meg lelkesedése. Megértették, nem harcolt hiába!

Schiller családi és magánéletének kedves mozzanatait is többnyire minden zavaró elem nélkül hozza elénk. Kár, hogy helyenként az érzékiség kiélézésével, trágár és csúnya kifejezésekkel kizökkent az ideális harc magas régióiból.

Másik nagy regénye („*Der Roman meines Volkes*“ c. trilógia), már nem olyan egységes. Tárgyválasztás és ideális fölfogás tekintetében a regény első része („*Fridericus*“) közeli rokona a Schiller regénynek. Hőse éppúgy az egész nemzet kedvelt alakja, éppúgy harcol az egész világ ellen, mint Schiller; csak a fegyvernem más. A nagy király mindenről le tud mondani (családjáról, életéről, hírnévről stb), csak nemzetének használjon vele. Ha kell, nincs sem éjjele, sem nappala, sem ebédje, sem vacsorája... csak munkája. És ezt rákényszeríti, beleszuggeralja egész hadseregébe is, Hihetetlen munkabíráásával, halálmegvető bátorságával és önzetlenségével egy csapásra s mindenkorra megnyeri rokonszenyünket. Előttünk áll egy nagy nép, legnagyobb képviselőjével az élén, akinek itt rajzolt jelleme egyszerre megérteti a máig tartó nagy Frigyes-kultuszt Németországban; gígaszi harcot vív létéért („a porosz győz, vagy meghal“); e nemzeti harcot talán azért tudta Molo annyi művészi erővel megírni, mert maga is a végekről származik, ahol az örökös villongás már fiatalon megacélozza a lelkeket és egész életükre kitörölhetetlen meggyőződéseket érlel meg bennük.

A II. rész („*Luise*“) egészen más természetű regény. Ott egy akarat-erős, önzetlen, zseniális király a tengely, itt egy rokonszenves, eleinte még szinte gyermekded, később a szenvedésektől megedzett, áldozatkész királyné. Azonban ha nincs is határos kirobanás-féle a regényben, az önértetes, bátor hazafiak és a gerinctelen, számító, gyáva udvaroncok, tanácsosok csöndes, elkeseredett harcát nyomról-nyomra kísérelhetjük. Ezeknek a jellemeleknek finom rajzában rejlik a költő ereje. Két legnagyobb hőse: Luise és Stein, Luise idegességében, hihetetlen szenvedéseiben néha igen különösen viselkedik, de egyszerre meg-

értjük, ha látjuk, mily egyedül áll; még férjében vagy atyjában sem talál támaszt vagy vigasztalást. A haza, annak népe és sorsa: az ő sorsa. S bízik népében mindvégig: „Oly seregnek kell támadnia, amilyen még nem volt soha! A német népnek kell fölkelnie!“

Ezt a nagy lelkierőt nem kis mértékben Stein tartotta benne. Ő nagy előrelátással ment a maga útján; érezte, hogy az egész nemzetre és annak generációira kiható művet kell alkotni és nem a pillanatnyi dolgokat egyéni célokra kihasználni. Ereje, bátorsága és reménye nem kisebb akkor sem, mikor már Königsbergig menekültek, mert: „*Összeomlás föltámadást szül!*“ Mennyi vigasz rejlik a II. részben, egy összetört, agyongyötört ország fiai számára! Csak becsületesen kell dolgoznunk és hinnünk a föltámadásban és annak el kell következnie.

A III. rész („*Das Volk*“) különös kísérlet, de nem mondható szerencsésnek. Nem összefüggő egész, hanem a történeti és aktuális képeknek, jeleneteknek hosszú sorából áll, melyek a kényszeradóktól a legbrutálisabb erőszakig, az árvaházi szegélyektől a vezető államférfiakig, minden egyes néposztály elkeseredését bemutatják okaival együtt. Egyenként a jelenetek majd mind sikerültek, de annyira tömörek, drámaiak, hogy együttesben nem tekinthetők sikerült regénynek. Az erős szenvedélyek naturalisztikus előadásmódja és jellemzése éppúgy megvan benne, mint előbb említett regényeiben.

A három rész művészi értéke körülbelül ugyanazon sorrendben állapítható meg, amint a trilógiában egymás után következnek és ez a regény gyöngéje. A hozzáfűzött nagy reményeket a III. rész lett volna hivatva beváltani, ahelyett a költő ereje fokról-fokra megcsapant. A munka így csonka és nem is felel meg teljesen a címnek.

—z—k.

Környey Paula drámai költeménye. (*Claudia*. Magyar Jövő Könyvtára.) E mű szerzője a Nemzeti Színház drámai együttesének jeles tehetségű ifjú tagja. Alakításait — a magyar beszéd gyönyörű ejtése mellett — szerepeinek mély átérzése,